

ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОСИСТЕМ

<https://doi.org/10.26565/1992-4259-2026-34-01>

УДК: 504:349.6

О. О. ГОЛОЛОБОВА¹, канд. с.-г. наук, доц.,
доцент кафедри екологічного моніторингу та заповідної справи
e-mail: elena.gololobova@karazin.ua ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5558-2114>

М. Ю. МОСКВІТИНА¹,
магістр з екології
e-mail: moskvitina2021de11@student.karazin.ua ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9680-954X>

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК КАРПАТ: ЕКОЛОГО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мета. Здійснення еколого-правового аналізу імплементації положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат Україною, а також в оцінці поточного екологічного стану екосистем Карпатського регіону України відповідно до критеріїв та ефективності виконання вимог, визначених цим міжнародним договором.

Методи. Системний аналіз, SWOT-аналіз, вивизначення індексу інсуляризованості.

Результати. Детальний аналіз виконання Рішень 7-ї Конференції Сторін засвідчив прийняття Карпатської рамкової програми з біорізноманіття, активізацію транскордонної співпраці щодо великих хижаків, інтеграцію кліматичної оцінки ризиків у лісове господарство та просування традиційного скотарства до списку ЮНЕСКО НКС. Шляхом систематизації зобов'язань підтверджена пряма відповідність положень протоколів Карпатської конвенції Цілям сталого розвитку ООН. Згідно з результатами SWOT-аналізу пріоритетні зусилля необхідно концентрувати на міжсекторальній співпраці, впровадженні науково обґрунтованого просторового планування та максимальному використанні позитивного досвіду транскордонних проєктів. Розрахункові показники індексу інсуляризованості ПЗФ підтверджують фрагментацію лісових масивів і порушення екологічних зв'язків, особливо у Чернівецькій області. Аналіз екологічних кейсів підтвердив вплив локальних загроз на виконання Конвенції та засвідчив потенціал співпраці держави, громад та міжнародних партнерів.

Висновки. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат є визначальним міжнародним механізмом для інтеграції глобальних зобов'язань (ЦСР ООН) у національну природоохоронну політику. Україна демонструє послідовні кроки у впровадженні Протоколів Карпатської конвенції, має значний потенціал для повної та ефективної імплементації Конвенції шляхом посилення міжсекторальної співпраці та впровадження науково обґрунтованого просторового планування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *Карпатська конвенція, Протоколи, еколого-правовий аналіз, сталий розвиток, інсуляризованість, природно-заповідний фонд, інвазійні види*

Як цитувати: Гололобова О. О., Москвітінa М. Ю. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат: еколого-правовий аналіз виконання Україною зобов'язань у контексті цілей сталого розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Екологія»*. 2026. Вип. 34. С. 8-30. <https://doi.org/10.26565/1992-4259-2026-34-01>

In cites: Gololobova, O. O., & Moskvitina, M. Y. (2026). Carpathian convention: ecological and legal analysis of Ukraine's implementation of its obligations in the context of sustainable development goals. *Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series Ecology*, (34), 8-30. <https://doi.org/10.26565/1992-4259-2026-34-01> (in Ukrainian)

Вступ

Необхідність консолідованої міжнародної співпраці задля збереження унікальної природної спадщини Карпатського регіону стала головною передумовою створення Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (КК). Карпатський гірський масив є одним із найбільших у Європі, вирізняючись винятковим рівнем біорізноманіття та високою природоохоронною цінністю лісових і гірських екосистем.

Історія Конвенції бере початок у 2001 році, коли за активної ініціативи уряду України та підтримки Програми ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) розпочалися переговори щодо укладення регіональної угоди [1, 2, 3]. Процес переговорів успішно завершився підписанням документа 22 травня 2003 року в Києві представниками семи країн Карпатського регіону: України, Чехії, Польщі, Румунії, Словаччини, Угорщини та тодішньої Сербії і Чорногорії [4].

Україна відіграла визначальну роль у просуванні цієї ініціативи, ставши однією з головних країн-ініціаторів. Після завершення процесу ратифікації Конвенція офіційно набула чинності 4 січня 2006 року [1].

Основною метою Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат є забезпечення охорони навколишнього середовища, одночасне сприяння сталому соціально-економічному розвитку та підвищення якості життя мешканців Карпатського регіону. Цей документ є рамковою міждержавною угодою, покликаною координувати зусилля країн-учасниць у таких ключових напрямках, як охорона лісів, збереження біорізноманіття, розвиток екологічно відповідального (стійкого) туризму, впровадження екологічно безпечних практик у сільському та лісовому господарстві, а також забезпечення ефективної трансграничної співпраці [1, 2]. Комплексний підхід Конвенції базується на чіткому розумінні нерозривного взаємозв'язку між екологічними, економічними та соціальними складовими розвитку гірських територій. На міжнародному рівні Карпатська конвенція є значущою, оскільки вона стала другою у світі та першою в Європі (після Альпійської конвенції) регіональною угодою, спеціально спрямованою на охорону гірських екосистем [1–4].

Правові засади Карпатської конвенції ґрунтуються на фундаментальних принципах

міжнародного екологічного права, охоплюючи принципи сталого розвитку, необхідності міжурядової співпраці, превентивності, зобов'язання щодо збереження біорізноманіття та забезпечення активної участі громадськості [2, 5, 6]. Зі структурної точки зору, Конвенція має класичну будову, що складається з преамбули та низки послідовних тематичних статей, кожна з яких визначає конкретні зобов'язання держав-учасниць. Серед цих зобов'язань виділяються охорона біорізноманіття та раціональне використання природних ресурсів, підтримка стійких практик у лісовому та сільському господарстві, захист ландшафтного різноманіття, розвиток екологічно дружнього туризму, мінімізація негативного впливу транспортної інфраструктури, охорона водних ресурсів, координація просторового планування та підтримка місцевих громад [1].

Реалізація Карпатської конвенції здійснюється за допомогою низки тематичних протоколів, які деталізують її загальні положення та конкретизують регуляторні механізми у таких стратегічних секторах, як охорона біорізноманіття, лісове та сільське господарство, туризм та транспорт. Завдяки цій структурі Конвенція інституціоналізує комплексну систему управління природними ресурсами Карпатського регіону, виступаючи вагомим інструментом для гармонізації екологічної політики між державами-учасницями. Загалом, Конвенція формує цілісну та узгоджену нормативно-правову архітектуру, яка забезпечує ефективну охорону природного потенціалу Карпат, створює фундаментальні умови для їхнього сталого розвитку. Її керівні принципи та положення спрямовані на досягнення необхідного балансу між соціально-економічними потребами суспільства та імперативами збереження довкілля, надійний інституційний механізм у поєднанні з деталізованими тематичними статтями гарантує узгодженість і високу результативність трансграничної співпраці у Карпатах.

Мета дослідження полягає у здійсненні еколого-правового аналізу імплементації положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат Україною, а також в оцінці поточного екологічного стану екосистем Карпатського регіону України відповідно до критеріїв та ефективності виконання вимог, визначених цим міжнародним договором.

Методи дослідження

Задіяно комплекс взаємодоповнюючих наукових методів, що забезпечує можливість всебічного еколого-правового аналізу виконання міжнародних зобов'язань та достовірної оцінки екологічного стану природних екосистем Карпатського регіону.

Зокрема, для теоретичного опрацювання положень Рамкової конвенції та її Протоколів, а також для аналізу відповідної національної правової бази застосовувався метод системного аналізу. Центральним елементом цього системного підходу стала систематизація зобов'язань, визначених у Протоколах, шляхом їхньої кореляції з глобальними Цілями сталого розвитку (ЦСР) ООН. Як інструмент стратегічного планування, викори-

стано SWOT-аналіз для забезпечення комплексної оцінки ефективності імплементації положень Протоколів Карпатської конвенції на території України.

Критично важливим елементом оцінки цілісності природно-заповідної мережі стало визначення ступеня інсуляризованості природоохоронних територій Карпатського регіону, який розраховувався за коефіцієнтом інсуляризованості. Розрахунок цього коефіцієнта базується на методологічній розробці М. Д. Гродзинського [7] і слугує важливим індикатором екологічної стійкості мережі, відображаючи її схильність до фрагментації, що має вирішальне значення для довгострокового збереження біорізноманіття.

Результати та обговорення

З метою забезпечення імплементації положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат розроблено низку спеціалізованих протоколів, кожен із яких деталізує окремий пріоритетний напрям природо-охоронної та соціально-економічної політики. Ці Протоколи конкретизують механізми виконання Конвенції та встановлюють стандарти щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів і сприяння сталому розвитку на території Карпатського регіону [8].

Україна ратифікувала всі супровідні протоколи до Конвенції та наразі здійснює поступову гармонізацію національного законодавства відповідно до їхніх вимог. Однак, процес цієї імплементації зіштовхується з низкою системних викликів, які включають обмежене фінансування, складну безпекову ситуацію в країні, а також нагальну потребу в комплексному оновленні існуючої природо-охоронної політики [9]. Попри ці труднощі, участь України в Конвенції залишається визначальною для забезпечення сталого збереження екосистем Карпат та підтримки ефективної міжнародної екологічної співпраці у цьому регіоні [10].

Важливою складовою Конвенції є її інституційний механізм, який забезпечує операційну діяльність та координацію зусиль. До цього механізму належать Конференція Сторін (як найвищий керівний орган), Комітет з виконання Конвенції, тематичні робочі групи та Секретаріат Конвенції, який функціонує під егідою Програми ООН з навколиш-

нього середовища (ЮНЕП) [2]. Секретаріат відповідає за організаційну роботу між країнами, підготовку необхідної технічної документації, забезпечення комунікації та підтримку міжнародних зустрічей, чим гарантує сталість співпраці та ефективну реалізацію ухвалених рішень. Ці структури спільно забезпечують координацію дій держав, підготовку й ухвалення стратегічних документів, розробку протоколів, моніторинг виконання положень Конвенції, а також сприяють обміну інформацією на регіональному рівні [11]. Окрему роль відіграють тематичні міжнародні робочі групи, сфера компетенції яких охоплює питання охорони біорізноманіття, сталого лісового господарства, просторового планування, транспорту, сталого туризму, адаптації до зміни клімату та контролю інвазійних видів. Ці групи розробляють фахові технічні рекомендації, індикатори моніторингу, методики оцінки стану довкілля й практичні інструменти, які можуть бути адаптовані країнами у свою національну політику [12]. Додаткове значення для реалізації Конвенції мають міжнародні проекти та програми Європейського Союзу, що спрямовані на збереження природних ресурсів, розвиток сталого туризму, просторове планування та вдосконалення екологічної політики, завдяки чому країни отримують необхідну технічну підтримку, фінансування та доступ до сучасних наукових рішень.

Особливе значення в інституційному механізмі реалізації Конвенції має Карпатська

мережа охоронюваних територій (СНРА). Ця мережа функціонує як інтегрована структура, що об'єднує національні природні парки, заповідники та інші природоохоронні об'єкти різних країн Карпатського регіону. Основною метою СНРА є забезпечення спільного управління природними ресурсами, сприяння формуванню транскордонних екологічних коридорів та обміну експертним досвідом між фахівцями. Завдяки діяльності СНРА досягається гармонізований та цілісний підхід до охорони лісових і гірських екосистем у межах усієї Карпатської гірської системи [13].

В межах Рамсарської та Карпатської конвенцій функціонує Карпатська ініціатива щодо водно-болотних угідь Карпат (СWІ), яка започаткована з ініціативи Словацької Республіки у лютому 2004 року. Її ключова мета полягає у налагодженні співпраці між цими конвенціями та їхніми Сторонами задля забезпечення збереження та сталого використання водно-болотних екосистем у Карпатському регіоні [14].

Одним із найбільш значущих результатів виконання Конвенції стало прийняття Карпатської рамкової програми з біорізноманіття (Carpathian Biodiversity Framework, СВF) на сьомій Конференції Сторін (СОР7) у 2023 році. Цей документ є першим регіональним інструментом для імплементації глобальних цілей Куньмін-Монреальської рамкової програми з біорізноманіття на рівні Карпат. СВF закріплює «Карпатську візію 2050», яке визначає регіон як зразок сталого розвитку та гармонії з природою. Впровадження цієї Рамкової програми має на меті сприяння спільним транснаціональним заходам, створюючи синергію між регіональними завданнями та глобальними цілями щодо клімату і Цілями сталого розвитку (ЦСР) ООН. Успішна реалізація СВF демонструє роль Карпатської конвенції як модельного механізму для інших гірських регіонів [15].

Карпатська рамкова програма з біорізноманіття (СВF) є однією з найважливіших стратегічних програм 7-ї Конференції Сторін (СОР7) Карпатської конвенції [16]. Повний перелік прийнятих Рішень СОР7, що охоплюють усі сфери співпраці, а також аналіз їхнього виконання та відповідних пунктів Програми роботи на 2024–2026 роки детально представлено у Таблиці 1.

Імплементація Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат в Україні здійснюється шляхом синтезу міжнародних

зобов'язань, чинних національних правових інструментів та стратегічних програм, сфокусованих на довгостроковому збереженні природного потенціалу Карпатського регіону. Загальнодержавний підхід України передбачає поетапне впровадження ключових положень Конвенції та супровідних протоколів до неї в галузеві політики, зокрема в екологічну, лісову, аграрну, туристичну й транспортну сфери, а також обов'язкове інтегрування екологічних вимог у процеси просторового планування територій Карпат.

Ключовим елементом українського підходу до реалізації Конвенції є гармонізація національного законодавства з міжнародними екологічними стандартами, визначеними цим рамковим документом. Україна ратифікувала усі п'ять чинних протоколів, які конкретизують напрями діяльності у сферах охорони біорізноманіття, сталого лісового господарства, екотуризму, транспорту та розвитку сільських територій. [1]. Цей акт забезпечує формальну інтеграцію положень Конвенції до національної системи управління природними ресурсами і накладає на державу пряме зобов'язання щодо розроблення та імплементації відповідних галузевих політик. У цьому контексті, пріоритетним завданням є посилення екологічної мережі Карпат, забезпечення неперервності природних ландшафтів та мінімізація процесів фрагментації природних середовищ [17].

Особливе місце у контексті реалізації Конвенції посідає національна система природоохоронних територій України, яка охоплює національні природні парки, заповідники та заказники Карпатського регіону. Саме через ефективний розвиток і функціонування цих територій Україна імплементує положення протоколів, що стосуються охорони біорізноманіття, запобігання деградації лісів, стимулювання екотуризму та підтримки місцевих громад. Крім того, участь України у транскордонних природоохоронних ініціативах має вирішальне значення для узгодження підходів до охорони гірських екосистем із сусідніми державами. Першим із цих ключових документів є Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття, який було прийнято у 2008 році на Конференції Сторін у Бухаресті та ратифіковано Україною у 2013 році [8, 18]. Цей документ стратегічно спрямований на збереження видової та генетичної різноманітності, охорону природних сере-

Таблиця 1

Аналіз виконання Рішень 7-ї Конференції Сторін Карпатської конвенції (COP7)
та Програми роботи на 2023–2026 роки

Table 1.

Analysis of the implementation of the Decisions of the 7th Conference of the Parties to the Carpathian Convention (COP7) and the Work Program for 2023–2026

Рішення COP7 (Decision COP7)	Досягнення Achievements	Вектор на 2024–2026 рр. Vector for 2024–2026
COP7/1. Впровадження Карпатської конвенції (Implementation of the Carpathian Convention)	Прийнято Карпатську рамкову угоду про біорізноманіття (CBF) та «Карпатську візію 2050». CBF визнано першим регіональним інструментом цілей Куньмін-Монреальської рамкової програми з біорізноманіття на рівні Карпат	Активна імплементація CBF. Розробка проєктної пропозиції для GBF для посилення збереження біорізноманіття в Українських Карпатах
COP7/2. Співпраця з регіональними та місцевими органами влади. (Cooperation with the regional and local authorities)	Надана підтримка проєкту «Центральні гори» (Interreg Central Europe), сфокусованого на управлінні гірськими територіями	Фіналізація та використання Спільної стратегії проєкту для зміцнення транскордонного управління гірськими районами
COP7/3. Співпраця з Європейським Союзом (Cooperation with the European Union)	Надана підтримка низці проєктів ЄС. Ведеться розробка пропозиції для LIFE Strategic Nature Project (SNaP)	Подальше консультування щодо LIFE SNaP для забезпечення довгострокового фінансування
COP7/4 Співпраця з ЮНЕП (Cooperation with the United Nations Environment Programme)	Участь у засіданнях координаційних центрів ЮНЕП. Організовано «Ярмарку гірських інновацій» (жовтень 2023)	Подальше програмне зміцнення співпраці з ЮНЕП
COP7/5. Співпраця з іншими конвенціями та міжнародними органами (Cooperation with other conventions and international bodies)	Підтримка постійного контакту з Альпійською конвенцією (АК) та обмін досвідом з Андською гірською ініціативою	Посилення співпраці з АК (особливо під час італійського головування 2025–2026). Поширення досвіду КК на глобальному рівні
COP7/6. Куньмін-Монреальської рамкової програми з біорізноманіття на рівні Карпат (Implementation of the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (KMGBF))	CBF забезпечує пряму локалізацію глобальних цілей	Впровадження цілей рамкової програми через CBF та LIFE Strategic Nature Project
COP7/7 & COP7/19. Освіта для сталого розвитку та підвищення обізнаності (Education for Sustainable Development (ESD) & Raising awareness)	Успішне завершення проєкту «Зміцнення мережі ESD». (Освіти для сталого розвитку). Офіційне визнання Карпатської експертної мережі з ESD. Активне співробітництво з мережами UNESCO ESD-Net та ЄЕК ООН з ESD	Організація Освітнього фестивалю «Кроки вперед» у Кошице (листопад 2024 р.) з акцентом на рамці GreenComp. 3-ій Карпатський семінар з ESD у Сербії (2025 р.)
COP7/9. Збереження та стале використання біорізноманіття (Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity)	Великі хижаки (ВХ): Відновлено Експертну групу з ВХ. Спільна конференція з АК з управління ВХ. Екозв'язаність: Активна участь у проєкті NaturaConnect та підтримка BioLine. Карпатська ініціатива з водно-болотних угідь (CWD): інтеграція у CBF	Розробка та схвалення Стратегії щодо карпатської рисі. Фіналізація тематичних рекомендацій з моніторингу ВХ. CWI: співпраця щодо призначення нових Рамсарських угідь
COP7/12. Стале сільське господарство та розвиток сільських територій (Sustainable Agriculture and Rural Development)	Активна співпраця з IYRP 2026 (Міжнародний рік пасовищ і скотарів 2026). Проведено зустріч щодо включення карпатського скотарства до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО (НКС)	Підготовка та подання спільного файлу «Збереження карпатського скотарства» до Реєстру належних практик збереження ЮНЕСКО НКС

Продовження таблиці 1		
COP7/13 & COP7/18. Стале лісове господарство та Зміна клімату (Sustainable Forest Management & Climate Change)	Завершення роботи над форматом «Оцінки ризиків зміни клімату та варіантів адаптації» для карпатських лісів. Підтримка затвердження проєкту ForestConnect (кліматично-орієнтована лісова зв'язаність)	Проведення наступного засідання РГ «Ліси» (2025). Впровадження рекомендацій оцінки кліматичних ризиків для підвищення кліматичної стійкості лісових екосистем
COP7/14. Сталий транспорт та інфраструктура, промисловість та енергетика (Sustainable Transport and Infrastructure, Industry and Energy)	Участь Секретаріату у Міжнародній конференції Infrastructure & Ecology Network Europe (IENE) (вересень 2024), присвяченій біорізноманіттю та транспортній інфраструктурі	Пошук нових шляхів посилення міжгалузевої та міжнародної співпраці для зменшення впливу інфраструктури та забезпечення екологічної зв'язаності
COP7/15. Сталий туризм (Sustainable Tourism)	Підтримка проєкту «Центральні гори» у частині, що стосується туризму	Розробка та прийняття Комплексної робочої програми для Карпатської платформи сталого туризму (CSTP) Впровадження Набору індикаторів для моніторингу впливу туризму
COP7/16. Культурна спадщина та традиційні знання (Cultural Heritage and Traditional Knowledge)	Спрямування зусиль на популяризацію та захист традиційних пастуших практик як елементу культурної спадщини	Робота над просуванням карпатського скотарства у форматі ЮНЕСКО НКС (див. COP7/12)
COP7/17. Моніторинг та раннє попередження (Monitoring and Early Warning)	Оновлення робочого плану співпраці Секретаріату з Європейським агентством з навколишнього середовища (ЕЕА)	Продовження тісної співпраці з ЕЕА для інтеграції спільних інформаційних систем та підтримки моніторингу

довищ існування, підтримку екологічної мережі, відновлення деградованих екосистем та контроль інвазійних видів. Значна увага в Протоколі приділяється необхідності створення системи моніторингу та розвитку трансграничної співпраці для забезпечення охорони рідкісних і вразливих видів.

Важливим регуляторним інструментом є Протокол про стале управління лісами, який був ухвалений у 2011 році в Братиславі та ратифікований Україною у 2012 році. Цей документ встановлює основоположні принципи екологічно відповідального лісоуправління, регламентує процеси відновлення лісових масивів, забезпечує гармонізацію лісового моніторингу між країнами, а також визначає заходи, спрямовані на протидію незаконним рубкам та мінімізацію антропогенного навантаження на чутливі гірські лісові екосистеми [8].

Враховуючи стратегічне значення туристичного сектору для соціально-економічного розвитку Карпатського регіону, у 2011 році було затверджено Протокол про сталий туризм, ратифікований Україною у 2013 році [8, 19]. Основні положення цього документа спрямовані на інституціоналізацію екологічно відповідального туристичного сектору, стимулю-

вання розвитку інфраструктури з мінімальним антропогенним впливом на довкілля, забезпечення збереження культурної спадщини та надання комплексної підтримки місцевим громадам. Протокол чітко акцентує на необхідності досягнення збалансованого співвідношення між інтенсивністю туристичної діяльності та вимогами природоохоронної політики.

У 2014 році було прийнято Протокол про сталий транспорт, який також був ратифікований Україною, що підтверджується офіційним статусом, опублікованим Секретаріатом Карпатської конвенції. Цей документ визначає принципи екологічно дружніх перевезень, ставить за мету мінімізацію негативного впливу транспортної інфраструктури на довкілля, сприяє покращенню мобільності у гірських районах та стимулює розробку й впровадження низьковуглецевих транспортних рішень [1, 8].

Найновішим регуляторним документом є Протокол про сталий розвиток сільського господарства та сільських територій, який був ухвалений у 2017 році в Ліллегаммері (Норвегія) і, згідно з даними Секретаріату, також був ратифікований Україною. Цей Протокол стратегічно спрямований на впро-

вадження екологічно безпечних аграрних практик, стимулювання розвитку органічного землекористування, забезпечення збереження агробіорізноманіття, сприяння раціональному використанню земель та надання комплексної підтримки сталому розвитку сільських громад Карпатського регіону [1, 8].

Зважаючи на те, що Карпатська конвенція та її супровідні протоколи фактично становлять правовий фундамент для забезпечення регіонального сталого розвитку, виникає імперативна потреба у чіткій ідентифікації кореляції між положеннями цих документів та глобальними Цілями сталого розвитку (ЦСР) ООН [20]. Кожен із тематичних Протоколів прямо орієнтує зусилля держав-Сторін на досягнення конкретних підцілей, артикульованих у Порядку денному 2030. Систематизація цих зобов'язань, що наочно демонструє функціонування Протоколів як ефективного правового механізму для імплементації ЦСР, представлена у Таблиці 2.

У сукупності, ці п'ять тематичних протоколів створюють комплексну нормативно-правову основу для практичної реалізації положень Карпатської конвенції. Вони трансформують її загальні рамкові положення у практичні інструменти ефективного управління біоресурсами, лісами, транспортною системою, туристичною діяльністю та сільським господарством регіону. Імплементація цих протоколів створює гармонізацію екологічної політики держав-учасниць і забезпечує міцне підґрунтя для сталого розвитку Карпатського регіону, базуючись на єдиних стандартах та узгоджених транскордонних підходах.

Нормативно-правове забезпечення імплементації Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат в Україні характеризується поетапним формуванням та охоплює як базові правові акти 1990-х років, так і сучасну документацію, спрямовану на гармонізацію національної політики з міжнародними зобов'язаннями держави. Зокрема, первинний правовий фундамент державної політики розвитку гірських територій було закладено у 1995 році ухваленням Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» [21] та відповідною постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 року № 647 «Про перелік населених пунктів, яким

надається статус гірських» [22]. Ці нормативні акти визначили спеціальний правовий статус таких територій та підкреслили необхідність застосування диференційованих підходів до регулювання природокористування, соціального розвитку та забезпечення екологічної безпеки.

Ухвалення постанови Кабінету Міністрів України № 391 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу довкілля» [23] інституціоналізувало базові правові механізми для ведення екологічного моніторингу. Цей механізм передбачає збір, аналіз та подальшу передачу інформації щодо стану природних ресурсів, динаміки екосистем та прояву небезпечних геологічних процесів. Створення такої системи спостережень є прямою вимогою Карпатської конвенції, яка наголошує на необхідності науково обґрунтованого моніторингу як передумови для прийняття ефективних управлінських рішень стосовно природних ресурсів і збереження екосистем гірських регіонів. Подальша еволюція національної нормативної бази свідчить про прагнення держави модернізувати та деталізувати вимоги, закладені в попередніх правових актах.

Фундаментальним нормативно-методичним актом у сфері охорони лісових екосистем є Методика визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів, затверджена Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №161 від 18.05.2018 року [24]. Її розробка стала важливим кроком у формуванні правових механізмів збереження найбільш цінних природних лісів, які є ядром біорізноманіття Українських Карпат та інших регіонів. Цей документ виконує роль комплексного інструменту, який ефективно інтегрує наукові критерії ідентифікації пралісових масивів із відповідними правовими процедурами надання їм охоронного статусу.

Зазначена Методика має суттєве юридичне значення, оскільки вона встановлює єдиний офіційно визнаний алгоритм для ідентифікації пралісів, квазіпралісів і природних лісів. Це є обов'язковою передумовою для подальшого переведення таких територій до категорії особливо охоронних.

Таблиця 2

Протоколи Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат як правовий механізм досягнення завдань Цілей сталого розвитку (ЦСР) ООН

Table 2

Protocols of the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians as a legal mechanism for achieving the UN Sustainable Development Goals (SDGs)

Протокол до Карпатської конвенції (Protocol to the Carpathian Convention)	Предмет регулювання (Subject of regulation)	Реалізовані Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) ООН (UN Sustainable Development Goals (SDGs) achieved)
Протокол про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття (2008 р.) Protocol on the Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity (2008)	Збереження екосистем, видів та генетичного різноманіття; охорона ландшафтів; створення та управління Карпатською мережею природоохоронних територій (CNPA).	ЦСР 15: Збереження екосистем суші (зокрема 15.1. Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем).
Протокол про стале управління лісами (2011 р.) Protocol on Sustainable Forest Management (2011)	Забезпечення стійкого, багатофункціонального та екологічно відповідального управління лісовими ресурсами, охорона пралісів, посилення ролі лісів як поглиначів вуглецю.	ЦСР 15: Збереження екосистем суші (зокрема, завдання 15.2 – стале управління лісами); ЦСР 13: Пом'якшення наслідків зміни клімату (зв'язок з поглинанням CO ₂); ЦСР 12: Відповідальне споживання та виробництво (стале використання природних ресурсів).
Протокол про сталий туризм (2011 р.) Protocol on Sustainable Tourism (2011)	Сприяння розвитку екологічного та сталого туризму в Карпатах, що приносить економічну користь місцевим громадам та зберігає природну та культурну спадщину.	ЦСР 8: Гідна праця та економічне зростання (зокрема, завдання 8.3 – підвищити рівень зайнятості населення); ЦСР 11: Сталі міста та спільноти (зокрема, завдання 11.6 – забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції).
Протокол про сталий транспорт (2014 р.) Protocol on Sustainable Transport (2014)	Створення збалансованої, екологічно чистої та багатомодальної транспортної мережі, зменшення негативного впливу транспортної інфраструктури на екосистеми та ландшафти.	ЦСР 9: Промисловість, інновації та інфраструктура (завдання 9.1 – розвиток якісної, надійної та сталої інфраструктури); ЦСР 11: Сталі міста та спільноти (безпечний та доступний транспорт); ЦСР 13: Пом'якшення наслідків зміни клімату (зменшення викидів від транспорту).
Протокол про сталий розвиток сільського господарства та сільських територій (2017 р.) Protocol on Sustainable Agriculture and Rural Development (2017)	Підтримка традиційного та екологічно чистого сільського господарства; сприяння розвитку сільських територій, збереження агробіорізноманіття, покращення умов життя та зменшення бідності серед сільського населення.	ЦСР 2: Подолання голоду. 2.1 (Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення); ЦСР 15 (Збереження екосистем суші, зокрема 15.3. Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій); 15.4. Забезпечення збереження гірських екосистем та їхнього біорізноманіття, агроландшафтів).

Саме завдяки цьому нормативно-методичному документу забезпечується належна реалізація положень Лісового кодексу України, зокрема статті 39-1, яка передбачає встановлення особливого режиму охорони для цих лісів. Крім того, Наказ №161 прямо сприяє виконанню міжнародних зобов'язань України, включаючи положення Конвенції про біологічне різноманіття та Карпатської конвенції, які наголошують на імперативі збереження природних лісових екосистем у їхньому автентичному стані [24].

У цьому документі закладено трирівневий підхід до визначення категорії лісової ділянки, що забезпечує об'єктивність та всебічність оцінювання. На першому етапі виконується камеральний аналіз, під час якого на основі матеріалів лісовпорядкування, даних про історію господарського використання та вікову структуру деревостанів ідентифікуються ділянки з потенційними ознаками природності. Цей попередній етап дозволяє встановити характеристики, які можуть свідчити про відсутність значних антропогенних втручань, що є принциповою вимогою для віднесення лісів до категорій пралісів і квазіпралісів [24].

Другий етап передбачає проведення польових обстежень, які є центральною та визначальною частиною процедури, оскільки саме вони фіналізують, чи відповідає ділянка критеріям однієї з трьох категорій. Під час цих натурних досліджень здійснюється оцінка показників природного походження деревостанів, їхньої структури, наявності мертвої деревини різних стадій розкладу, фіксуються сліди лісогосподарської діяльності, а також оцінюються особливості просторової організації лісу. Саме цей етап створює правову основу для віднесення лісової ділянки до відповідної екологічної категорії, адже зафіксовані у спеціальному бланку індикатори слугують документальним доказом її природності чи її порушення [24].

На завершальному етапі процедури результати проведеного аналізу узагальнюються, на підставі чого формується офіційний висновок. Цей висновок набуває юридичного значення, оскільки є безпосередньою підставою для зміни правового режиму лісової ділянки. У разі підтвердження статусу пралісу або квазіпралісу, відповідна терито-

рія автоматично переходить під посилений природоохоронний режим, що категорично забороняє будь-які рубки, будівництво шляхів, інтенсивне природокористування та інші види діяльності, здатні завдати шкоди екосистемі [24].

Документ також врегульовує процедуру вирішення спорів щодо визначення статусу лісових масивів: у випадку незгоди лісокористувача з висновками передбачається проведення повторної експертизи із залученням міжвідомчої комісії, при цьому будь-які господарські роботи на спірній ділянці припиняються на період перегляду. Такий підхід повністю відповідає основоположному принципу екологічного права – принципу запобіжності, який вимагає збереження природного об'єкта до моменту встановлення остаточного рішення. Фактично це гарантує охоронний статус території навіть за умови тимчасової невизначеності, мінімізуючи ризики знищення унікальних лісових екосистем.

Методика має винятково важливе значення у правозастосуванні: включення ділянки до категорії пралісів чи квазіпралісів суттєво підвищує юридичну відповідальність за будь-які порушення природоохоронного режиму, оскільки такі території розглядаються як особливо цінні природні об'єкти. Її положення активно використовуються у судових спорах щодо правомірності рубок, встановлення меж лісових ділянок природоохоронного призначення та в процесах розслідувань фактичного стану природних лісів [24].

Таким чином, Методика, затверджена Наказом №161, набуває системо-утворюючого значення для формування національної політики у сфері охорони природних лісів. Вона забезпечує науково обґрунтований, юридично прозорий та екологічно виважений підхід до ідентифікації пралісів, створюючи надійну правову базу для їхнього подальшого захисту. Завдяки цьому документу екологічні критерії природності отримують чітке правове закріплення, а держава забезпечується ефективним механізмом збереження найбільш цінних лісових екосистем України.

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 р. № 892-р «Деякі питання збереження української

частини природного об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» стратегічно спрямоване на забезпечення охорони унікальних пралісових екосистем, які становлять ядро природної спадщини Карпат. Розпорядження деталізує механізми охорони територій світової спадщини та забезпечує оновлення підходів, закладених у попередніх нормативно-правових актах [25].

Наступним етапом у формуванні сучасної державної політики щодо імплементації Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат стало видання Указу Президента України від 22 липня 2019 р. № 543/2019 «Про розвиток регіону українських Карпат» [26]. Цей правовий акт зобов'язав Уряд розробити та подати на затвердження комплексну державну програму регіонального розвитку, яка мала бути повністю узгоджена з вимогами Карпатської конвенції, фокусуючись на забезпеченні екологічної збалансованості, посиленні транскордонної співпраці та підвищенні якості життя населення гірських територій. На виконання цього стратегічного Указу була підготовлена та ухвалена Постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2019 № 880, якою затверджено Державну програму розвитку регіону українських Карпат на 2020–2022 роки. Цей нормативно-правовий акт визначає стратегічні напрями та механізми збалансованого соціально-економічного розвитку регіону, інтегруючи необхідність збереження природних екосистем, лісових і водних ресурсів, ландшафтів та культурної спадщини. Подібна інтеграція економічних пріоритетів і природоохоронних імперативів повністю корелює з основоположними принципами сталого розвитку, що закріплені у статтях 2–4 Карпатської конвенції [27].

У цілому, постанова Кабінету Міністрів України про затвердження Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020–2022 роки набуває суттєвого еколого-правового значення, оскільки вона формує нормативну основу для виконання міжнародних зобов'язань України, що впливають із Карпатської конвенції. Цей документ визначає інструменти екологічно орієнтованого розвитку регіону та створює цілісну державну політику щодо охорони

природних комплексів Карпат. Програма ефективно поєднує завдання екологічної безпеки, економічного розвитку та збереження природної спадщини, що робить її одним із визначальних документів національної природоохоронної політики.

Значну роль у вдосконаленні еколого-правової політики відіграє наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України «Про затвердження Переліку інвазійних видів дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, заборонених до використання у процесі відтворення лісів» [28]. Цей документ стратегічно спрямований на запобігання проникненню та поширенню інвазійних видів, що становить пряму екологічну загрозу для цінних гірських лісових екосистем. Він конкретизує загальні вимоги щодо біобезпеки, передбачені Карпатською конвенцією, і значно підсилює ефективність її виконання на практичному рівні.

Таким чином, наявна нормативна база України – від ранніх законодавчих актів 1990-х років до сучасних документів, що регулюють питання охорони пралісів, контролю інвазійних видів та екологічного моніторингу, – формує багаторівневу та цілісну систему правового забезпечення виконання положень Карпатської конвенції. Саме на цей правовий фундамент спирається подальший еколого-правовий аналіз важливих актів, які мають визначальне значення для охорони Карпатського регіону.

Систематизований огляд тематичних пріоритетів, визначених Національними координаційними центрами семи країн-учасниць для імплементації положень Карпатської конвенції, фіксує конкретні Статті, на які держави-Сторони звернули першочергову увагу у своїх національних стратегіях та програмах. Зокрема, Україна сфокусувала свої зусилля на кількох ключових тематичних напрямках: Стаття 4 (Охорона природи), Стаття 7 (Стале сільське та лісове господарство) та Стаття 11 (Культурна спадщина та традиційні знання). Це свідчить про те, що пріоритети України на ранніх етапах імплементації були зосереджені на фундаментальних екологічних і культурних аспектах Конвенції [18].

Методологія SWOT-аналізу використовується для проведення комплексної оцінки внутрішніх сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз, пов'язаних із

реалізацією положень кожного з Протоколів Карпатської конвенції. Застосування цього методу дозволяє чітко ідентифікувати основні напрями вдосконалення державної політики, визначити пріоритетні заходи та оцінити ризики, що впливають на якість виконання міжнародних зобов'язань. Для узагальнення результатів оцінки імплементації протоколів Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, а також для виявлення основних проблем, переваг, потенційних можливостей та ризиків їхньої реалізації в Україні, нижче подано візуалізацію здійсненого SWOT-аналізу для кожного з протоколів. На рисунку 1 представлено результати SWOT-аналізу Протоколу про збереження і сталий використання біологічного та ландшафтного різноманіття, де узагальнено його ключові переваги та недоліки, а також потенційні можливості його реалізації та зовнішні загрози.

SWOT-аналіз, застосування якого дозволяє систематизовано виокремити ключові характеристики Протоколу про сталий управління лісами (рис. 2), також наочно демонструє ключові внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на реалізацію Протоколу про сталий туризм (рис. 3), систематизуючи його основні сильні та слабкі сторони, а також потенційні можливості та зовнішні загрози. SWOT-аналіз реалізації Протоколу про сталий транспорт (рис. 4), Результати аналізу реалізації Протоколу про сталий розвиток сільського господарства (рис. 5).

SWOT-аналіз для всіх протоколів Карпатської конвенції констатує наявність значного потенціалу для вдосконалення механізмів її імплементації в Україні. Попри існуючі внутрішні слабкі сторони – зокрема, недостатнє фінансування, фрагментарність

Рис. 1 – Результати SWOT-оцінки реалізації положень Протоколу щодо збереження і сталого використання біологічного та ландшафтного різноманіття
Fig. 1 – Results of the SWOT assessment of the implementation of the Protocol on the Conservation and Sustainable Use of Biological and Landscape Diversity

Рис. 2 – SWOT-аналіз реалізації Протоколу про стале управління лісами
Fig. 2 – SWOT-analysis of the Implementation of the Protocol on Sustainable Forest Management

Рис. 3 – SWOT-аналіз реалізації Протоколу про сталий туризм
Fig. 3 – SWOT assessment of the realization of the provisions of the Protocol on Sustainable Tourism

Рис. 4 – SWOT-аналіз реалізації Протоколу про сталий транспорт
Fig. 4 – SWOT assessment of the realization of the provisions of the Protocol on Sustainable Transport

Рис. 5 – SWOT-аналіз реалізації Протоколу про сталий розвиток сільського господарства
Fig. 5 – SWOT assessment of the realization of the provisions of the Protocol on Sustainable Agriculture and Rural Development

моніторингу, інституційні бар'єри та негативний вплив військових дій, – зовнішні можливості, що пов'язані з активізацією транскордонної співпраці, євроінтеграційними процесами, розвитком екологічних мереж та впровадженням сучасних підходів до природокористування, створюють сприятливі умови для підвищення ефективності реалізації Конвенції.

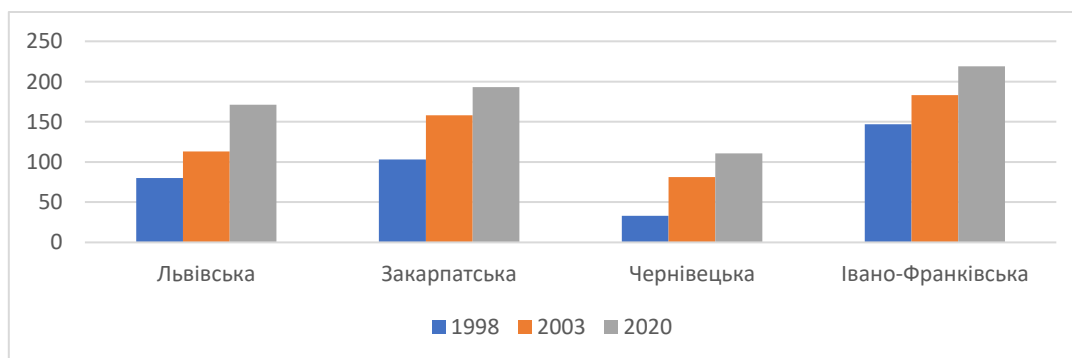
Отримані результати комплексного оцінювання можуть бути без-посередньо використані для стратегічного планування пріоритетних заходів державної природоохоронної політики у Карпатському регіоні.

У Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат гірський масив Українських Карпат розглядається як незамінний структурний компонент Пан'європейської екологічної мережі, що детермінує необхідність впровадження узгодженої політики збереження природи та транскордонної кооперації. Положення Конвенції окреслюють стратегічний вектор у сферах збереження біологічного різноманіття, сталого управління лісовими й водними ресурсами, розвитку екологічно відповідальної туристичної діяльності та адаптації до кліматичних змін, що має безпосередній вплив на цілісність екосистем регіону [29, 30]. Зокрема, Природно-заповідний фонд (ПЗФ) Карпатського регіону виступає першочерговим інструментом для збереження біорізноманіття *in situ*, забезпечення охорони рідкісних та вразливих екосистем, а також безпосередньої реалізації міжнародних зобов'язань України, що впливають із Карпатської конвенції. Саме ця система взаємопов'язаних територій (заповідники, національні парки, регіональні ландшафтні

парки та заказники) гарантує довготривалу охорону найбільш цінних природних комплексів – включаючи пралісові масиви, альпійські та субальпійські луки, високогірні болота, гірські річкові системи та лісові екосистеми з високим індексом природності [31, 32].

Динаміка розвитку Природно-заповідного фонду (ПЗФ) Карпат протягом останніх десятиліть є важливим індикатором ефективності державної природоохоронної політики та виконання екологічних імперативів міжнародних угод. Такі показники, як експансія територій ПЗФ, трансформація їхньої структури, площа пралісових і старовікових лісів, а також ступінь фрагментації природних масивів, детермінують реальний стан екологічної безпеки регіону [32]. Динаміка площ природно-заповідного фонду в областях Карпатського регіону (рис.6), демонструє ці зміни – стійку тенденцію до збільшення протягом періоду 1998–2020 рр. в усіх областях. При цьому найбільший абсолютний приріст був зафіксований в Івано-Франківській та Закарпатській областях, тоді як Чернівецька область характеризується найнижчими показниками експансії ПЗФ.

Для комплексної оцінки ефективності реалізації цільових положень Карпатської конвенції доцільним є поглиблений аналіз структури та рівня заповідності цих адміністративних одиниць. Такий диференційований підхід дозволяє проаналізувати поточну структуру ПЗФ, оцінити тенденції його розвитку, рівень територіальної цілісності, екологічну репрезентативність та функціональну ефективність природоохоронних територій за показниками (табл. 3), які

Рис. 6 – Динаміка зміни площі природно-заповідного фонду Карпатського регіону по областях
Fig. 6 – Dynamics of changes in the area of the Nature Reserve Fund of the Carpathian region by regions

Таблиця 3

Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду в адміністративних межах областей Карпатського регіону

Table 3

Distribution of territories and objects of the Nature Reserve Fund within the administrative boundaries of the Carpathian region's oblasts (regions)

Область Region	Кількість об'єктів ПЗФ Number of Nature Reserve Fund Objects	Загальна площа об'єктів ПЗФ, га Total Area of Nature Reserve Fund Objects, ha	Показник заповідності регіону, % Regional Protected Area Index, %
Львівська Lviv region	408	180236,6	8,3
Закарпатська Transcarpathian region	504	206383,7	16,2
Чернівецька Chernivtsi region	349	104326,4	12,8
Івано-Франківська Ivano-Frankivsk region	526	223852,1	16,1

дозволяють здійснити порівняльну оцінку рівня заповідності та ступеня фрагментації природоохоронних об'єктів у межах регіону.

Аналіз визначив суттєву диференціацію у рівнях заповідності між проаналізованими областями (рис. 7, рис. 8). Найвищий показник заповідності спостерігається у Закарпатській області, що, ймовірно, корелює з її значним розташуванням у високогірній місцевості. Водночас, найнижчий відсоток територій природно-заповідного фонду зафіксовано у Львівській області. Незважаючи на те, що Чернівецька область характеризується найменшою абсолютною кількістю заповідних об'єктів, її частка заповідних територій зберігається на середньому рівні у порівнянні з іншими регіонами.

Отримані результати оцінки стану Природно-заповідного фонду (ПЗФ) Карпатського регіону України верифікують наявність вагомого практичного впливу положень Карпатської конвенції на національну екологічну політику. Основна місія Конвенції полягає у довгостроковому збереженні унікальних природних комплексів Карпат та забезпеченні гармонійного поєднання природоохоронних імперативів із соціально-економічними інтересами регіону. У цьому контексті, показники заповідності, які варіюються в діапазоні 8–16%, свідчать про значний потенціал для подальшої експансії природоохоронних територій, особливо у Львівській області, де рівень заповідності наразі залишається найнижчим

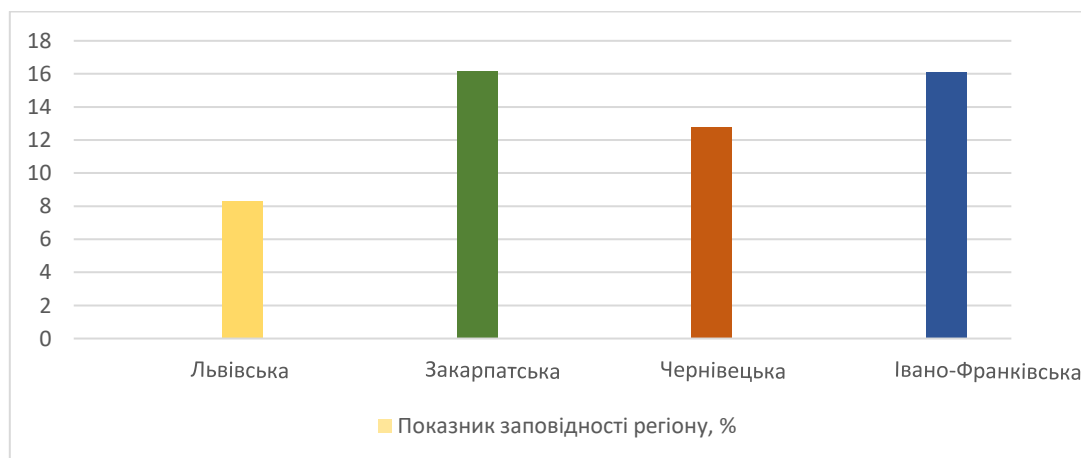
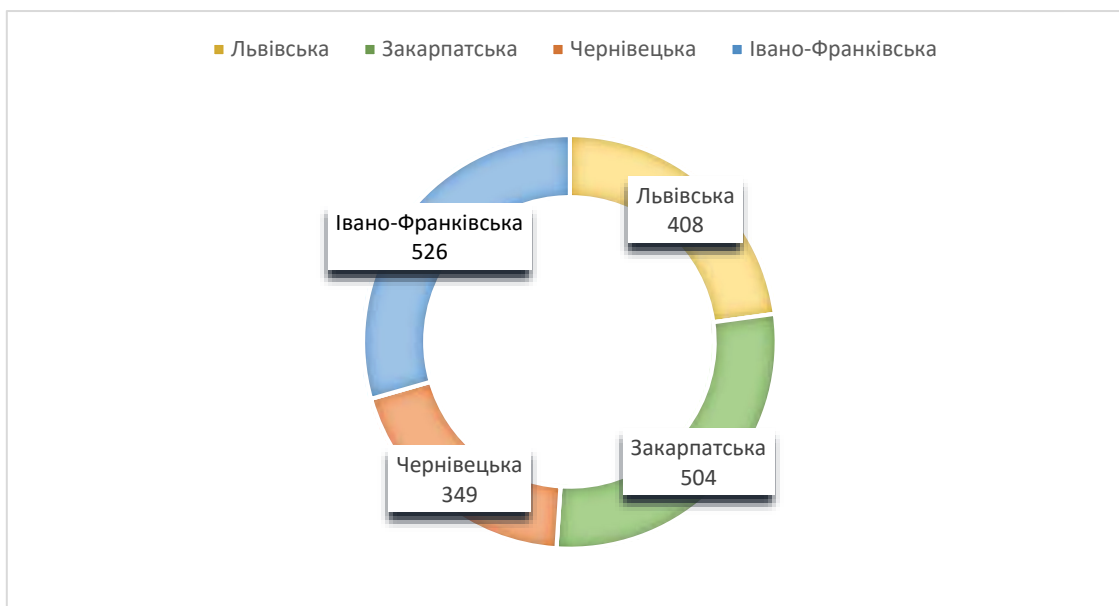

Рис. 7 – Показник заповідності по областях Карпатського регіону
Fig. 7 – Protected area index by regions of the Carpathian region

Рис. 8 – Кількість ПЗФ Карпатського регіону
Fig. 8 – Number of nature reserve fund objects in the Carpathian Region

Аналітичним інструментом, що сприяє глибинному розумінню імперативу впровадження вищезгаданих Протоколів, є визначення індексу інсуляризованості Природно-заповідного фонду Карпатського регіону (табл. 4). Цей кількісний показник відображає ступінь ізольованості та просторової фрагментації природоохоронних ділянок, що є ключовим фактором, який може лімітувати збереження біорізноманіття та знижувати функціональну ефективність екологічних зв'язків між окремими заповідними зонами.

Згідно з застосованою методикою, значення індексу інсуляризованості (I) варіюється в діапазоні від 0 до 1. Чим ближче це значення до одиниці, тим вищою є частка ізольованих і нестійких об'єктів у територіальній структурі природно-заповідного фонду регіону. Відповідно, індекс, що дорівнює 1, свідчить про повну неефективність існуючої структури та її неспроможність забезпечити належний рівень збереження природних комплексів. Результати розрахунків (табл. 4) демонструють, що в усіх областях показники інсуляризованості мають невелику амплітуду коливань, перебуваючи у діапазоні від 0,32 до 0,41. Найвищий результат (0,41) зафіксовано у Чернівецькій області, тоді як найменше значення (0,32) – у Львівській області. Ці показники загалом знаходяться в межах норми. Слід додатково акцентувати увагу на тому, що майже вся південна частина

Закарпатської області розташована в межах Карпат, що вимагає підвищеної уваги до охорони заповідної зони на цій території при виконанні умов Карпатської конвенції. Отже, кількісний розрахунок інсуляризованості дозволяє обґрунтувати пріоритети для експансії екологічної мережі та мінімізації фрагментації природних середовищ існування.

Виконання положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат імперативно вимагає врахування специфічних екологічних ситуацій, які перманентно виникають на території регіону. Карпати є складною гірською екосистемою, у якій природні процеси нерозривно інтегровані з потужним антропогенним впливом.

Аналіз окремих екологічних кейсів дозволяє оцінити фактичну ефективність реалізації положень Конвенції та її протоколів, а також ідентифікувати основні проблеми, що лімітують сталий розвиток регіону. Приклади (табл. 5), візуалізують як досягнутий прогрес у впровадженні, так і суттєві виклики, що постають перед регіоном [33–43].

Аналіз кейсів підтверджує, що екологічні ситуації в Карпатському регіоні є багатовимірними та охоплюють широкий спектр викликів, від інвазії чужорідних видів до конфліктів між господарською діяльністю та природоохоронними інтересами. Зокрема, кейси, пов'язані з малими ГЕС в Україні, втратою лісів у Татрах та

Таблиця 4

Індекси інсуляризованості природно-заповідного фонду Карпатського регіону по областях

Table 4

Indices of insularization of the nature reserve fund of the Carpathian region by regions

Область Region	S Загальна площа заповідних об'єктів в області (тис. га), Total area of protected areas in the region (thousand hectares)	S ₁ Площа відносно нестійких ПЗО (тис. га) Area of relatively unstable protected areas (thousand hectares)	Im Im =S ₁ / S	N Загальна кількість заповідних об'єктів в області Total number of protected areas in the region	N ₁ Кількіс ть віднош о нестійк их об'єктів ПЗФ	In In = N ₁ / N	I Індекс інсуляри зованості Insularity index I = (Im + In)/2
Львівська Lviv region	180,3	1,66	0,009	408	258	0,63	0,32
Закарпатська Transcarpathian region	206,4	1,19	0,006	504	377	0,74	0,37
Чернівецька Chernivtsi region	104,3	2,13	0,02	349	277	0,79	0,41
Івано- Франківська Ivano-Frankivsk region	223,9	3,54	0,02	526	352	0,67	0,35

Таблиця 5

Аналіз екологічних кейсів у Карпатському регіоні в контексті виконання положень Рамкової конвенції та її протоколів

Table 5

Analysis of environmental case studies in the Carpathian region in the context of the implementation of the provisions of the framework convention and its protocols

Таблиця 5

Аналіз екологічних кейсів у Карпатському регіоні в контексті виконання положень Рамкової конвенції та її протоколів

Table 5

Analysis of environmental case studies in the Carpathian region in the context of the implementation of the provisions of the framework convention and its protocols

№	Кейс Case Study	Основний аспект та зв'язок з Карпатською Конвенцією Core Aspect and Link to the Carpathian Convention
1	Конфлікт між бобрами і паводками (Польща, 2024)	Ситуація щодо регулювання популяції бобрів ілюструє конфлікт між захистом інфраструктури та підтримкою екосистем водно-болотних угідь, що безпосередньо стосується виконання Протоколу про біорізноманіття
2	Тренінг КІВБУ (Чехія, 2024)	Проведення міжнародного навчального курсу з відновлення річок та водно-болотних угідь демонструє практичну реалізацію цілей Карпатської водно-болотної ініціативи щодо покращення стану водних екосистем відповідно до Протоколу про біорізноманіття
3	Заборона джипінгу (Україна, 2025)	Заборона використання позашляховиків у заповідних зонах є превентивним заходом для мінімізації рекреаційного навантаження, запобігання ерозії ґрунтів та відповідає вимогам Протоколів про сталий туризм та лісове господарство
4	Втрата лісів у Татрах (Словаччина, 2004)	Масштабні руйнування лісів від буревію підкреслюють вразливість гірських екосистем до екстремальних кліматичних явищ та актуалізують необхідність міжнародного нагляду у контексті Протоколу про стале управління лісами

Продовження таблиці 5		
5	Створення заповідника у Феєраші (Румунія, 2023)	Створення найбільшого в Європі заповідника дикої природи демонструє масштабний підхід до охорони фауни та екосистем, що є еталонним прикладом реалізації Протоколу про біорізноманіття
6	Будівництво екодуктів (Чехія, 2024)	Програма зі створення спеціальних переходів (екодуктів) є практичним інструментом подолання фрагментації ландшафтів та забезпечення екологічної зв'язаності для міграції великих ссавців, що відповідає цілям Протоколу про біорізноманіття
7	Конфлікти щодо малих ГЕС (Україна)	Кейс ілюструє критичні еколого-соціальні конфлікти, пов'язані зі зміною гідрологічного режиму річок, загрозою для рідкісних видів риб та недостатньою участю громадськості, що порушує положення Конвенції щодо охорони водних екосистем
8	Інвазія Дуба червоного (Україна)	Офіційне визнання <i>Quercus rubra</i> інвазійним видом та його заборона для лісовідновлення (2023 р.) є необхідним заходом реагування на загрозу аборигенному біорізноманіттю, як того вимагає Протокол про біорізноманіття
9	Проект «Центральні гори» (Interreg Central Europe, 2024)	Демонстрація транскордонного управління гірськими територіями, що є практичною реалізацією Протоколу про транскордонне співробітництво та регіональне планування
10	Проект «Зміцнення мережі ОУР» (AAP Німеччина, 2024)	Успішне завершення проекту, спрямованого на взаємодію науки, політики та практики в освіті для сталого розвитку. Реалізація Протоколу про підвищення обізнаності, освіти та участь громадськості (Стаття 13)
11	Просування карпатського скотарства до Реєстру ЮНЕСКО НКС (2024–2025)	Реалізація цілей щодо збереження культурної спадщини, підтримки традиційних знань та сталого сільського господарства (Протокол про стале сільське господарство та Протокол про культурну спадщину)
12	Відновлення Експертної групи з великих хижаків та спільна конференція з АК (2024)	Посилення транскордонної співпраці та обміну досвідом у сфері управління популяціями великих хижаків (ведмідь, рись, вовк) відповідно до Протоколу про біорізноманіття
13	Освітній фестиваль «Кроки вперед» (Кошице, Словаччина, листопад 2024)	Сприяння обміну знаннями та впровадженню європейської рамки компетенцій із питань сталості (GreenComp) у сфері освіти для сталого розвитку
14	Швейцарсько-український проект розвитку лісового господарства в Закарпатті «FORZA»	Реалізація моделі сталого та багатофункціонального управління лісами у Карпатах, посилення інституційної спроможності та транскордонного обміну досвідом. Відповідає цілям Протоколу про стале управління лісами

інвазією Дуба червоного, ілюструють вразливість гірських екосистем та необхідність невідкладного реагування. Водночас позитивні приклади, такі як Швейцарсько-український проект розвитку лісового господарства в Закарпатті «FORZA»,

просування карпатського скотарства до ЮНЕСКО НКС, створення природоохоронних інфраструктур (екодуки) та створення заповідника у Феєраші (Румунія), демонструють потенціал міжнародної та міжсекторальної співпраці.

Висновки

Комплексний еколого-правовий аналіз засвідчив, що Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат є визначальним міжнародним механізмом для успішної інтеграції глобальних природоохоронних зобов'язань у національну політику. Стратегічним результатом останнього періоду є прийняття Карпатської

рамкової програми з біорізноманіття (CBF), що уніфікує регіональні екологічні політики та створює основу для подальшого фінансування. Розрахункові індекси інсуляризованості для ПЗФ областей регіону не є критичним, але вказують на необхідність посилення уваги до просторового планування та відновлення екологічної зв'язаності

для запобігання поглибленню фрагментації екосистем.

Для подолання виявлених інституційних та фінансових бар'єрів (за SWOT-аналізом) та повної реалізації потенціалу Конвенції, необхідно концентрувати зусилля на міжсекторальній співпраці, впровадженні науково обґрунтованого просторового планування та використанні досвіду транскордонних проєктів. Аналіз екологічних кейсів продемонстрував, що локальні загрози безпосередньо впливають на виконання Конвенції та вимагають системних

заходів реагування, підтверджуючи потенціал співпраці держави, громад і міжнародних партнерів.

Україна здійснює послідовні кроки щодо виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, має значний потенціал у розвитку.

Для досягнення повної відповідності її вимогам та реалізації високого природного потенціалу регіону необхідна постійна модернізація правових і екологічних механізмів, посилення міжсекторальної координації та науково обґрунтоване просторове планування.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автори повністю дотримувались етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу.

Декларація про використання ШІ

Автори не використовували технології штучного інтелекту.

Список використаної літератури

1. Carpathian Convention. URL: <http://www.carpathianconvention.org/> (дата звернення: 10.11.2025).
2. Vienna Office and Secretariat of the Carpathian Convention. United Nations Environment Programme. URL: <https://www.unep.org/regions/europe/our-branches-europe/vienna-office-and-secretariat-carpathian-convention> (дата звернення: 11.11.2025).
3. Ramcilovic S. Tracing the Evolution of the Alpine Convention, the Carpathian Convention and the South East European Mountain Initiative. – European Forest Institute Technical Report 28, 2009 URL: https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/tr_28.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
4. Celebrating 21 Years of the Carpathian Convention. Carpathian Convention. URL: <http://www.carpathianconvention.org/2024/05/22/celebrating-21-years-of-the-carpathian-convention/> (дата звернення: 11.11.2025).
5. Солодкий В. Д. Виконання вимог стратегії Карпатської конвенції на прикладі Чернівецької області. В. Д. Солодкий, Р. І. Беспалько, І. І. Казімір. Екологія і природокористування. – 2013. – Вип. 17. – С. 11–14. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3104/ecolpr_2013_17_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 28.11.2025).
6. Policy Framework: Adaptation in Carpathian Mountains. European Environment Agency URL: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/countries-regions/transnational-regions/carpathian-mountains/policy-framework> (дата звернення: 11.11.2025).
7. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце та простір: Монографія. У 2-х т. К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. 503 с.
8. Protocols. Carpathian Convention. URL: <http://www.carpathianconvention.org/convention/protocols/> (дата звернення: 09.11.2025).
9. Карпатська конвенція. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-diyalnist/karpatska-konvenciya> (дата звернення: 11.11.2025).
10. Україна готується до президентства в Карпатській конвенції. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-hotuietsia-do-prezydentstva-v-karpatskii-konventsii> (дата звернення: 11.11.2025).
11. Organizational Structure of the Carpathian Convention [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.carpathianconvention.org/organization/organizational-structure/> (дата звернення: 11.11.2025).
12. Working Groups. Carpathian Convention. URL: <http://www.carpathianconvention.org/organization/organizational-structure/> (дата звернення: 09.11.2025).
13. Carpathian Network of Protected Areas. URL: <https://www.carpathianparks.org/> (дата звернення: 09.11.2025).
14. Карпатська водно-болотна ініціатива (CWI). URL: <http://www.natureexperts.org/gromadski-inicziatyvy-1/> (дата звернення: 09.11.2025).

15. Карпатська рамкова програма з біорізноманіття (Carpathian Biodiversity Framework, CBF) : [Електронний ресурс] // Convention on Biological Diversity (CBD). URL: <https://www.cbd.int/article/carpathian-biodiversity-framework> (дата звернення: 29.11.2025).
16. Progress Report for the 15th Carpathian Convention Implementation Committee by the Secretariat based on activities since the 7th Conference of the Parties and the Programme of Work of the Carpathian Convention 2024–2026 : [звіт]. Carpathian Convention Secretariat. [S.l.] : UNEP, 2025. 11 с. (CC/CCIC15). URL:http://www.carpathianconvention.org/wp-content/uploads/2025/01/15th-CCIC-Progress-Report_FINAL.pdf (дата звернення: 29.11.2025).
17. Коваленко Т. О., Засць О. І. Міжнародно-правова охорона Карпат: український вимір // Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». 2022. Вип. 73(1). URL: https://www.researchgate.net/publication/366237229_International_legal_protection_of_the_Carpathians_the_Ukrainian_dimension (дата звернення: 13.11.2025).
18. National Report Ukraine: Implementation of the Carpathian Convention and its Biodiversity Protocol in Ukraine. Carpathian Convention. URL: http://www.carpathianconvention.org/tl_files/carpathiancon/Downloads/Bioregio_storage_backup/downloads_repositories/Key%20Outputs%20and%20Publication/Ukraine%20report_final.pdf (дата звернення: 13.11.2025).
19. Carpathian Convention signs Tourism Protocol. Convention on Biological Diversity URL: <https://www.cbd.int/doc/press/2011/pr-2011-06-28-carpathianconvention-en.pdf> (дата звернення: 09.11.2025).
20. Індикатори цілей сталого розвитку. Sustainable Development Goals. URL: <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/goals/> (дата звернення: 10.11.2025).
21. Про статус гірських населених пунктів в Україні : Закон України від 15.02.1995 № 56/95-ВР ; станом на 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
22. Про перелік населених пунктів, яким надається статус гірських : постанова Кабінету Міністрів України від 11.08.1995 № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
23. Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
24. Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів : наказ Міністерства екології України від 18.05.2018 № 161. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0707-18#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
25. Деякі питання збереження української частини природного об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» та сталого розвитку прилеглих до нього територій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2018 № 892-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
26. Про розвиток регіону українських Карпат : Указ Президента України від 22.07.2019 № 543/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5432019-28753> (дата звернення: 13.11.2025).
27. Про затвердження Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020–2022 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 20.10.2019 № 880. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/880-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
28. Про затвердження Переліку інвазійних видів дерев : наказ Міністерства захисту довкілля України від 13.12.2021 № 834. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0641-23#Text> (дата звернення: 13.11.2025).
29. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe. UNESCO World Heritage Centre. URL: <https://whc.unesco.org/en/list/1133/> (дата звернення: 15.11.2025).
30. Carpathian nature richest of Europe's mountains, new report shows. WWF. URL: <https://wwf.panda.org/es/?7195/Carpathian-nature-richest-of-Europes-mountains-new-report-shows> (дата звернення: 15.11.2025).
31. Кабаль М. В., Беркела Ю. Ю. Мережа природоохоронних територій в лісах Українських Карпат: сучасний стан та перспективи розвитку. *Природа Карпат*. 2021. № 1(6). URL: https://kbz.in.ua/wp-content/uploads/2024/09/KabBer_2021.pdf (дата звернення: 15.11.2025).
32. Природно-заповідний фонд України: стан на початок 2021 року. URL: <https://wownature.in.ua/oberihaymo/pryrodno-zapovidnyy-fond/> (дата звернення: 15.11.2025).
33. У Польщі оголосили війну, але не іншій країні: усе через масштабні повені. *Telegraf*. URL: <https://news.telegraf.com.ua/ukr/mir/2024-09-23/5872707-u-polshchi-ogolosili-viynu-ale-ne-inshiy-kraini-use-cherez-masshtabni-poveni> (дата звернення: 10.10.2025).
34. Туск оголосив "війну" бобрам у Польщі. Європейська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194789/> (дата звернення: 10.10.2025).
35. Bobrze, nie jest dobrze. WWF Polska. URL: <https://www.wwf.pl/bobrze-nie-jest-dobrze> (дата звернення: 10.10.2025).

36. News & Events. Carpathian Wetland Initiative. URL: <https://www.cwi.sk/index.php?page=news> (дата звернення: 09.10.2025).
37. «Немає ніякої схеми, як це будуть контролювати»: що відомо про заборону джипінгу в заповідних зонах Карпат. Суспільне Львів. URL: <https://suspilne.media/lviv/953311-nemae-niakoi-shemi-ak-ce-budut-kontroluvati-so-vidomo-pro-zaboronu-dzippingu-v-zapovidnih-zonah-karpat/> (дата звернення: 09.10.2025).
38. 20 років тому на Татри обрушилася катастрофа, яка кардинально змінила їх ландшафт. Slovakinfo. URL: <https://slovakinfo.sk/ua/novyny-pro-pryrodu/20-rokiv-tomu-na-tatri-obrushilasya-katastrofa-yaka-kardinalno-zminila-%D1%97h-landshaft/> (дата звернення: 09.10.2025).
39. У Румунії створюють найбільший заповідник дикої природи в Європі. LIGA.net URL: <https://life.liga.net/all/news/u-rumunii-stvoriuiut-naibilshyi-zapovidnyk-dykoi-pryrody-v-yevropi-ploshcheiu-100-000-hektariy> (дата звернення: 09.10.2025).
40. У Чехії будують дорожні мости для ведмедів. LIGA.net. URL: <https://czechia-online.cz/u-chehiyi-buduyut-dorozhni-mosty-dlya-vedmediv/> (дата звернення: 09.10.2025).
41. Малі ГЕС: енергетична незалежність чи екологічна катастрофа? Zbruc. URL: <https://zbruc.eu/node/1912> (дата звернення: 09.10.2025).
42. Hayda Y., Mohytych V., Bidolakh D. The introduction of red oak (*Quercus rubra* L.) in Ukrainian forests: advantages of productivity versus disadvantages of invasiveness. Folia Forestalia Polonica. – 2022. 64(4). С. 245–252. URL: <https://sciendo.com/pdf/10.2478/ffp-2022-0023> (дата звернення: 09.11.2025).
43. Ukraine approves list of alien tree species prohibited in reproduction of forests. Agroberichten Buitenland, 11 May 2023. URL: <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2023/05/11/ukraine-approves-list-of-alien-tree-species-prohibited-in-reproduction-of-forests> (дата звернення: 15.11.2025).

Стаття надійшла до редакції 28.01.2026

Переглянуто 29.02.2026

Стаття рекомендована до друку 12.03.2026

Опубліковано 30.05.2026

O. O. GOLOLOBOVA¹, PhD (Agriculture),

Associate Professor of the Department of Environmental Monitoring and Protected Area

e-mail: elena.golobova@karazin.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5558-2114>

M. Y. MOSKVITINA¹,

Master of Science in Ecology

e-mail: moskvitina2021de11@student.karazin.ua ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9680-954X>

¹V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

CARPATHIAN CONVENTION: ECOLOGICAL AND LEGAL ANALYSIS OF UKRAINE'S IMPLEMENTATION OF ITS OBLIGATIONS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Purpose. The objective of the study is to conduct an environmental and legal analysis of Ukraine's implementation of the provisions of the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians, as well as to assess the current environmental status of ecosystems in the Carpathian region of Ukraine in accordance with the criteria and effectiveness of compliance with the requirements set forth in this international treaty.

Methods. System analysis, SWOT analysis, calculation method.

Results. A detailed analysis of the implementation of the Decisions of the 7th Conference of the Parties confirmed the adoption of the Carpathian Framework Programme on Biodiversity, the intensification of cross-border cooperation on large carnivores, the integration of climate risk assessment into forestry, and the promotion of traditional cattle breeding to the UNESCO NCS list. By systematizing commitments, the direct correspondence of the provisions of the Carpathian Convention protocols to the UN Sustainable Development Goals has been confirmed. According to the results of the SWOT analysis, priority efforts should focus on cross-sectoral cooperation, the implementation of scientifically sound spatial planning, and the maximum use of positive experiences from cross-border projects. The calculated indicators of the PZF insularity index range from 0.32 to 0.41, confirming the fragmentation of forest areas and the disruption of ecological links, especially in the Chernivtsi region. The analysis of ecological cases confirmed the impact of local threats on the implementation of the Convention and demonstrated the potential for cooperation between the state, communities, and international partners.

Conclusions. A comprehensive ecological and legal analysis has shown that the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians is a key international mechanism for integrating global commitments (UN SDGs) into national environmental policy. Ukraine is taking consistent steps to implement the Protocols of the Carpathian Convention and has significant potential for full and effective implementation of the Convention by strengthening cross-sectoral cooperation.

KEYWORDS: *Carpathian Convention, Protocols, ecological and legal analysis, sustainable development, insularity, nature reserve fund, invasive species*

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest regarding the publication of this manuscript. Furthermore, the authors have fully adhered to ethical norms, including avoiding plagiarism, data falsification, and duplicate publication.

Authors Contribution: all authors have contributed equally to this work

AI Statement

The work does not use artificial intelligence resources.

References

1. Carpathian Convention. Retrieved from: <http://www.carpathianconvention.org/>
2. United Nations Environment Programme. Vienna Office and Secretariat of the Carpathian Convention. Retrieved from <https://www.unep.org/regions/europe/our-branches-europe/vienna-office-and-secretariat-carpathian-convention>
3. Ramcilovic, S. (2009). Tracing the evolution of the Alpine Convention, the Carpathian Convention and the South East European Mountain Initiative (European Forest Institute Technical Report 28). https://efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/tr_28.pdf
4. Carpathian Convention. (2024, May 22). Celebrating 21 years of the Carpathian Convention. <http://www.carpathianconvention.org/2024/05/22/celebrating-21-years-of-the-carpathian-convention/>
5. Solodkyi, V. D., Bepalko, R. I., & Kazimir, I. I. (2013). Implementation of the Carpathian Convention strategy requirements: Case study of Chernivtsi Oblast. Ecology and Nature Management, (17), 11–14. https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3104/ecolpr_2013_17_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y (in Ukrainian)
6. European Environment Agency. Policy framework: Adaptation in Carpathian Mountains. Retrieved from <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/countries-regions/transnational-regions/carpathian-mountains/policy-framework>
7. Hrodzynskiy, M. D. (2005). Understanding landscape: Place and space (Vol. 2). Kyivskiy Universytet. (in Ukrainian)
8. Carpathian Convention. Protocols. Retrieved from <http://www.carpathianconvention.org/convention/protocols/>
9. State Agency of Forest Resources of Ukraine. Carpathian Convention. Retrieved from <https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/mizhnarodna-diyalnist/karpatska-konvenciya> (in Ukrainian)
10. Cabinet of Ministers of Ukraine. Ukraine prepares for the presidency in the Carpathian Convention. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-hotuietsia-do-prezydentstva-v-karpatskii-konventsii> (in Ukrainian)
11. Carpathian Convention. Organizational structure of the Carpathian Convention. Retrieved from <http://www.carpathianconvention.org/organization/organizational-structure/>
12. Carpathian Convention. Working groups. Retrieved from <http://www.carpathianconvention.org/organization/organizational-structure/>
13. Carpathian Network of Protected Areas. Retrieved from <https://www.carpathianparks.org/>
14. Carpathian Wetland Initiative. Carpathian Wetland Initiative (CWI). Retrieved from <http://www.natureexperts.org/gromadski-inicziatyvy-1/>
15. Convention on Biological Diversity. Carpathian Biodiversity Framework (CBF). Retrieved from <https://www.cbd.int/article/carpathian-biodiversity-framework>
16. Carpathian Convention Secretariat. (2025). Progress report for the 15th Carpathian Convention Implementation Committee by the Secretariat based on activities since the 7th Conference of the Parties and the Programme of Work of the Carpathian Convention 2024–2026 (CC/CCIC15). UNEP. http://www.carpathianconvention.org/wp-content/uploads/2025/01/15th-CCIC-Progress-Report_FINAL.pdf
17. Kovalenko, T. O., & Zaiets, O. I. (2022). International legal protection of the Carpathians: The Ukrainian dimension. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series “Law”, 73(1). https://www.researchgate.net/publication/366237229_International_legal_protection_of_the_Carpathians_the_Ukrainian_dimension (in Ukrainian)
18. Carpathian Convention. National report Ukraine: Implementation of the Carpathian Convention and its Biodiversity Protocol in Ukraine. Retrieved from http://www.carpathianconvention.org/tl_files/carpathiancon/Downloads/Bio-geo_storage_backup/downloads_resources/Key%20Outputs%20and%20Publication/Ukraine%20report_final.pdf
19. Convention on Biological Diversity. (2011, June 28). Carpathian Convention signs Tourism Protocol [Press release]. <https://www.cbd.int/doc/press/2011/pr-2011-06-28-carpathianconvention-en.pdf>
20. State Statistics Service of Ukraine. Sustainable Development Goals indicators. Retrieved from <https://sdg.ukrstat.gov.ua/uk/goals/> (in Ukrainian)

21. Verkhovna Rada of Ukraine. (1995, February 15). On the status of mountain settlements in Ukraine (Law No. 56/95-VR, as amended January 1, 2025). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
22. Cabinet of Ministers of Ukraine. (1995, August 11). On the list of settlements granted mountain status (Resolution No. 647). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-95-%D0%BF#Text>
23. Cabinet of Ministers of Ukraine. (1998, March 30). On approval of the Procedure for state environmental monitoring (Resolution No. 391). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
24. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. (2018, May 18). On approval of the Methodology for identifying primeval forests, quasi-primeval forests and natural forests (Order No. 161). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0707-18#Text> (in Ukrainian)
25. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018, November 21). Certain issues of preservation of the Ukrainian part of the UNESCO World Heritage site “Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe” and sustainable development of adjacent territories (Order No. 892-r). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2018-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
26. President of Ukraine. (2019, July 22). On the development of the Ukrainian Carpathians region (Decree No. 543/2019). <https://www.president.gov.ua/documents/5432019-28753> (in Ukrainian)
27. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019, October 20). On approval of the State Program for the Development of the Ukrainian Carpathians Region for 2020–2022 (Resolution No. 880). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/880-2019-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
28. Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. (2021, December 13). On approval of the List of invasive tree species (Order No. 834). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0641-23#Text> (in Ukrainian)
29. UNESCO World Heritage Centre. (n.d.). Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe. Retrieved from <https://whc.unesco.org/en/list/1133/>
30. WWF. Carpathian nature richest of Europe’s mountains, new report shows. Retrieved from <https://wwf.panda.org/es/?7195/Carpathian-nature-richest-of-Europes-mountains-new-report-shows>
31. Kabal, M. V., & Berkela, Yu. Yu. (2021). Network of protected areas in the forests of the Ukrainian Carpathians: Current state and development prospects. Nature of the Carpathians, (1)6. https://kbz.in.ua/wp-content/uploads/2024/09/KabBer_2021.pdf (in Ukrainian)
32. We Protect Nature. Nature reserve fund of Ukraine: Status as of the beginning of 2021. Retrieved from <https://wownature.in.ua/oberihaymo/pryrodno-zapovidnyy-fond/>
33. Telegraf. (2024, September 23). Poland declares “war” – but not on another country: It’s all because of massive floods. <https://news.telegraf.com.ua/ukr/mir/2024-09-23/5872707-u-polshchi-ogolosili-viyynu-ale-ne-inshiy-kraini-use-cherez-masshtabni-poveni>
34. European Pravda. (2024, September 23). Tusk declares “war” on beavers in Poland. <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/09/23/7194789/>
35. WWF Polska. Beaver, things are not looking good. Retrieved from <https://www.wwf.pl/bobrze-nie-jest-dobrze>
36. Carpathian Wetland Initiative. News & events. Retrieved from <https://www.cwi.sk/index.php?page=news>
37. Suspilne Lviv. “There is no scheme how it will be controlled”: What is known about the ban on jeeping in the protected areas of the Carpathians. Retrieved from <https://suspilne.media/lviv/953311-nemae-niakoi-shemi-ak-cebudut-kontroluvati-so-vidomo-pro-zaboronu-dzippingu-v-zapovidnih-zonah-karpat/> (in Ukrainian)
38. Slovakinfo. 20 years ago, a disaster hit the Tatras that radically changed their landscape. Retrieved from <https://slovakinfo.sk/ua/novyny-pro-pryrodu/20-rokiv-tomu-na-tatri-obrushilasya-katastrofa-yaka-kardinalno-zminila-%D1%97h-landshaft/>
39. LIGA.net. Romania is creating the largest wilderness reserve in Europe. Retrieved from <https://life.liga.net/all/news/u-rumunii-stvoriuit-naibilshyi-zapovidnyk-dykoi-pryrody-v-yevropi-ploshcheiu-100-000-hektariv>
40. LIGA.net. Czechia builds road bridges for bears. Retrieved from <https://czechia-online.cz/u-chehiyi-buduyut-dorozhni-mosty-dlya-vedmediv/>
41. Zbruc. Small hydropower plants: Energy independence or ecological disaster? Retrieved from <https://zbruc.eu/node/1912>
42. Hayda, Y., Mohytych, V., & Bidolakh, D. (2022). The introduction of red oak (*Quercus rubra* L.) in Ukrainian forests: Advantages of productivity versus disadvantages of invasiveness. Folia Forestalia Polonica, 64(4), 245–252. <https://doi.org/10.2478/ffp-2022-0023>
43. Agroberichten Buitenland. (2023). Ukraine approves list of alien tree species prohibited in reproduction of forests. <https://www.agroberichtenbuitenland.nl/actueel/nieuws/2023/05/11/ukraine-approves-list-of-alien-tree-species-prohibited-in-reproduction-of-forests>

The article was received by the editors 28.01.2026
The article is recommended for printing 12.03.2026

The article was revised 29.02.2026
This article published 30.05.2026